

визнання – це один із стрижневих принципів правової держави. Поза ним вона не відбудеться.

Література:

1. Бердяев // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1 : А – Г. С. 222. ISBN 966-7492-00-X.
2. Гегель. Філософія права. Київ. 2000. Юніверс. 364 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-2>

ОБОВ'ЯЗОК ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДІЯТИ ЛИШЕ НА ПІДСТАВІ, В МЕЖАХ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА У СПОСІБ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНІ КОНСТИТУЦІЄЮ ТА ЗАКОНАМИ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АКТУАЛЬНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

Винарчик Олег Павлович

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права
факультету громадського розвитку та здоров'я
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького,
помічник судді
Львівського апеляційного суду
м. Львів, Україна*

Приймаючи Конституцію – Основний Закон України, Верховна Рада України підтвердила європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України (Абзац п'ятий преамбули із змінами, внесеними згідно із Законом № 2680-VIII від 07.02.2019) [1].

Гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору є Президент України (ч. 2 ст. 102 Конституції України).

Європейська та євроатлантична інтеграція вимагає якісних змін у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації України, важливим

виміром та індикатором цих процесів є реальне дотримання прав та свобод людини, а також можливість їх судового захисту.

Так, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19 Конституції України).

Зазначене конституційна норма є доволі часто цитованою, у різного роду відповідях, листах, пропозиціях, висновках органів державної влади та місцевого самоврядування, судових рішеннях, однак що саме означає це положення та у чому полягає.

Відповідно до частини другої статті 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Таким чином, Конституція України, надає громадянам право безпосередньо до суду оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, у межах відповідного судочинства.

Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21 Конституції).

В свою чергу, незважаючи на те, що конституційні права і свободи людини і громадянина згідно ст. 64 Конституції України не можуть бути обмежені, зазначена стаття все ж містить винятки за яких можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, зокрема за умов воєнного або надзвичайного стану, при цьому не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63.

Офіційне тлумачення положенням статті 64 надано у рішенні Конституційного Суду України від 25.12.1997 № 9-зп [2].

Іншими словами право на судовий захист, зокрема, на оскарження дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, не може бути обмежено навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану.

При цьому, ці ж воєнний та надзвичайний стани не виключають обов'язку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб діяти у чіткій відповідності Конституції та законам України.

Так, офіційне тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (справа про скасування актів органів місцевого

самоврядування) надано у рішенні Конституційного Суду України від 16.04.2009 № 7-рп/2009 та роз'яснено, зокрема, статтю 19 Конституції України у контексті права органу місцевого самоврядування скасовувати свої раніше прийняті рішення та вносити до них зміни в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [3].

В свою чергу, аналіз та значення усіх складових частини другої статті 19 Конституції України надані Великою Палатою Верховного Суду (далі – ВП ВС) у постанові від 19 жовтня 2023 року у справі № 9901/43/21.

Як зазначила ВП ВС, указана норма Основного Закону означає, що суб'єкт владних повноважень зобов'язаний діяти лише на виконання закону, за умов і обставин, визначених ним, вчиняти дії, не виходячи за межі прав та обов'язків, дотримуватися встановленої законом процедури, обирати лише встановлені законодавством України способи правомірної поведінки під час реалізації своїх владних повноважень.

При цьому, вжите законодавцем формулювання «**на підставі**» означає, що суб'єкт владних повноважень зобов'язаний діяти на виконання закону, за умов та обставин, визначених ним.

«**У межах повноважень**» означає, що суб'єкт владних повноважень повинен приймати рішення та вчиняти дії відповідно до встановлених законом повноважень, не перевищуючи їх.

«**У спосіб**» означає, що суб'єкт владних повноважень зобов'язаний дотримуватися встановленої законом процедури і форми прийняття рішення або вчинення дії і повинен обирати лише визначені законом засоби.

Окремо Велика Палата Верховного Суду наголосила, що елементом верховенства права є принцип правової визначеності, який, зокрема, передбачає, що закон, як і будь-який інший акт держави, повинен характеризуватися якістю, щоб виключити ризик свавілля.

Так, у пункті 94 рішення від 12 січня 2023 року у справі «Овчаренко та Колос проти України» (заяви № 27276/15 і № 33692/15) Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) зазначив, що словосполучення «згідно із законом» стосується якості відповідного закону та вимагає, щоб він був сумісним з принципом верховенства права і доступним для відповідної особи, яка до того ж повинна мати можливість передбачити наслідки його застосування для себе. Таким чином, це словосполучення, «*inter alia*», передбачає, що формулювання національного законодавства має бути достатньо передбачуваним, щоб дати особам належну вказівку на обставини та умови, за яких органи державної влади мають право вдаватися до заходів, що зачіпають їхні права за Конвенцією (див. рішення у справі «Фернандез Мартінез проти Іспанії» [ВП] (*Fernandez Martinez v. Spain*) [GC], заява № 56030/07, пункт 117, ЄСПЛ 2014 (витяги), з подальшими посиланнями).

Таким чином, відсутність у Конституції України чи відповідному законі тих чи інших повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб не є «дефектом закону», а волевиявленням законодавця, у формі спеціальних гарантій, з метою недопущення порушень юридичної визначеності, тобто чіткої юридичної аргументації компетенції (повноважень) з урахуванням усього чинного законодавства та його основних принципів.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20190221#Text> (дата звернення: 15.12.2023).
2. Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 року № 9-зп. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97> (дата звернення: 15.12.2023).
3. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2009 року № 7-рп/2009 URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09/ed20190221#n56> (дата звернення: 15.12.2023).
4. Єдиний державний реєстр судових рішень URL. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114685583> (дата звернення: 15.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-3>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМИ УРЯДОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ (ОБСЄ, НАТО, РАМШТАЙН) ТА ГРУПАМИ (G7, G20)

Гайду Сергій Васильович

*аспірант кафедри конституційного, міжнародного
і кримінального права*

*Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

Серед численних актуальних теоретичних та практичних проблем політики держави, що вимагають ґрунтовного та детального дослідження з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів зумовлених повномасштабним вторгненням росії, важливе місце посідає питання реалізації політичної функції України в контексті співробітництва з міжнародними урядовими організаціями. Дослідження ролі